

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Mötet med Sverige

En kvalitativ studie av socialt arbete med ensamkommande barn
hösten 2015

Charlotte Malmi

Kandidatuppsats (SOPA63)
HT 2015
Handledare: Anders Östnäs

Abstract

Author: Charlotte Malmi

Title: The meeting with Sweden: a qualitative study of social work being done with unaccompanied minors in the autumn of 2015. [Translated title]

Supervisor: Anders Östnäs

Assessor:

The aim of this study was to describe and analyze the social work that took place with unaccompanied children autumn 2015. I have taken a qualitative approach to answer the questions in this study. The study is based on five interviews with social workers and staff, working in homes with unaccompanied minors. Two main themes are discussed and these themes are: The effects of migration of unaccompanied minors autumn 2015 on the social work and how social workers handled the unaccompanied children in autumn 2015. The result of the study reveals the impact of the migration of unaccompanied minors in autumn 2015, which has led to Sweden changing its refugee policy. Some of those changes are laws that restrict immigrants to enter and remain in Sweden. The social work was affected and a lot of the decisions that were made were made in a hurry, which affected the quality of the work. The social workers felt that they didn't perform a skilled work with the unaccompanied. An action space also played a large part in the meeting that took place, due to how the organization was structured. The social workers felt they had a large action space during the autumn of 2015 and that a lot of the time they were left to make the decisions by themselves because the organization was lacking a leader, structure and that there was a lot of pressure on them. This understandably had an effect on the unaccompanied and the treatment of them. The result shows that to be able to do something differently about the situation you have to talk about the problems to be able to take an action on them.

Key words: unaccompanied minors, social work with unaccompanied minors, migration policy, action space.

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledning	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte.....	7
1.3 Frågeställningar.....	7
1.4 Avgränsningar.....	7
2. Bakgrund	8
2.1 Ensamkommande barn.....	8
2.1.2 Asyl.....	8
2.1.3 Situationen hösten 2015.....	9
2.2. Svensk flyktingpolitik.....	10
2.2.1 Förändring i flyktingpolitiken.....	10
3. Tidigare forskning	12
3.1 Litteratursökning.....	12
3.2 Mötet flykting – myndighet & de kulturella betingelserna.....	12
3.3 Strukturella förutsättningar.....	13
3.4 Mötet flykting – myndighet och de kulturella betingelserna.....	14
3.5 Socialt arbete med ensamkommande barn.....	15
4. Teori	17
4.1 “Top down” & “bottom up”.....	17
4.2 Systemteori.....	17
5. Metod	20
5.1 Val av metod.....	20
5.2 Urval.....	20
5.3 Tillvägagångssätt.....	21
5.4 Metodens förtjänster och begränsningar.....	22
5.5 Metodologiska överväganden.....	22
5.6 Forskningsetiska överväganden.....	24
6. Analys och resultat	25
6.1 Hanteringen hösten 2015 - effekterna för socialt arbete.....	25
6.2 Handlingsutrymme i socialt arbete.....	26
6.3 Kulturella skillnader.....	28

6.3.1 Kulturella skillnader i bemötande.....	29
6.3 Handlingsutrymme i socialt arbete.....	29
6.4 Flyktingpolitiken inverkan.....	29
6.5 Utmaningarna i helhet	30
7. Sammanfattning & avslutande diskussion.....	34
7.1 Sammanfattning.....	34
7.2 Avslutande diskussion.....	34
8. Referenser.....	35
9. Bilaga – Intervjuguide.....	37

Förord

Mitt intresse för att undersöka effekterna av flyktingströmmen av de ensamkommande barnen under hösten 2015 har vuxit fram ur egna möten med ensamkommande barn samt av att det är en högst aktuell debatt som har en påverkan på det land vi lever och kommer verka i som yrkesverksamma socionomer. Jag vill få en fördjupad kunskap av hur vi bättre kan förstå denna klientel, deras mottagande och hur vi på bästa sätt kan bemöta dem.

Men jag vill också förstå hur de svenska myndigheterna hanterar de ensamkommande barnen och hur den svenska flyktingpolitiken ser på flyktingströmmarna av ensamkommande då lagar och regler tillkommit och då Sverige gått från generöst till en alltmer restriktiv flyktingpolitik och vad detta får för konsekvenser. Jag vill börja med att tacka de människor som har gjort det möjligt att skriva den här uppsatsen. Först och främst tackar jag min handledare för god förklaring och uppbyggande kritik under uppsatsens gång. Tack till deltagarna som ställt upp på intervjuer och på det sättet låtit mig ta del av den kunskap och erfarenhet de har. Sist men inte minst tack till familj och vänner för visat intresse, stöd och tålamod.

Charlotte Malmi

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Sverige har alltid tagit emot flyktingar i större skala, t.ex. under balkankrisen på 1990 talet (Ehn 2000). Migration är inget nytt, Sverige har i alla tider ansetts som ett invandravänligt land (Vestin 2007). Året 2015 händer något som gemene man kommer att minnas som ett år som satte Sveriges flyktingpolitik på prov. Under 2015 sökte 163 000 flyktingar asyl i Sverige varav 35 369 av dessa var ensamkommande barn (Migrationsverket 2015). Situationen var så pass ansträngd och akut att landet fick inhysa dessa flyktingar på golv i gymnastiksalor och i *Svenska Dagbladets* artikel ”M-hjärta och MP-smärta – så svängde flyktingpolitiken”, den 13 november 2015 uttrycker regeringen att ” ...”Svenskt flyktingmottagande behöver ett andrum”. Migrationen hösten 2015 berörde landet på många sätt: akuta lösningar, ökad arbetsbörda, personalbrist och Sverige var tvunget att skapa sig andrum. Vad skapade denna situation hösten 2015 med en flyktingvåg av ensamkommande barn för det sociala arbetet och dess utformning? Hur påverkades mängden ensamkommande barn som kom hösten 2015, i rätten till hjälp och skydd? Flyktingpolitiken tog ett restriktivt angreppssätt då alliansen gick tillsammans 23 oktober 2015 i vad som skulle kallas migrationsuppställningen för att presentera en åtgärdsplan vars syfte var att göra Sverige mindre intressant som land att emigrera till utifrån de restriktioner som beslutades för flyktingar och de ensamkommande barnen (Sveriges riksdag 2016). Flyktingpolitiken i Sverige införde förändringar i lagar och riktlinjer för de ensamkommande barnen, vad gav detta för effekt för hur det sociala arbetet och mottagandet av de ensamkommande kom att se ut? De åtgärder som infördes skulle implementeras i det sociala arbetet vilket blev nya riktlinjer att förhålla sig till för socialarbetarna. Migrationen innebar förlängda arbetsprocesser och även förlängda asylprocesser för de ensamkommande.(ibid.) Vilken inverkan har fördröjningarna fått för de ensamkommande barnens mående, tillika anblicken att de som anlände till Sverige vanligtvis var i tonåren (Migrationsverket 2015). Poneas kan också vilka effekterna blir för de ensamkommande barnen som varit en del av den akuta hanteringen på längre sikt.(ibid.) I och med flyktingströmmen hösten 2015 belystes frågor kring mottagandet av de ensamkommande barnen och hanteringen av dem. Vidare likt i *Svenska Dagbladets* artikel ”M-hjärta och MP-smärta – så svängde flyktingpolitiken”, den 13 november 2015 har det inte någonsin tidigare i Sverige vidtagits idkontroller och gränstängningar på liknande sätt. Vad säger detta om bemötandet av flyktingar och invandring, kan det dras så långt att Sverige som ansetts vara generöst i dessa frågor får en annan stämpel på sig, talar vi om ett

paradigmskifte? Frågorna som väcks är många, varav fokus kommer vara på höstens flyktingvåg av ensamkommande barn hösten 2015 och dess effekter för Sveriges flyktingpolitik, socialt arbete och de ensamkommande barnen. Sverige vill framstå som ett invandrarvänligt land (Persson & Arvidsson 2011). Å andra sidan förs en restriktiv flyktingpolitik, hur ska denna paradox förstås?

1.2 Syfte

Mitt syfte med studien är att beskriva och analysera utmaningarna för socialsekreterarna och HVB (hem för vård eller boende) -personal i hanteringen av de ensamkommande barn hösten 2015.

1.3 Frågeställningar

Utifrån syftet kommer studiens fokus vara:

- Vad innebar hanteringen av de ensamkommande barnen hösten 2015 för socialsekreterarna och HVB personal?
- Vilket handlingsutrymme upplevde socialarbetarna att de hade?
- Hur påverkas socialarbetarna av de strukturförändringar som skedde denna höst?

1.4 Avgränsningar

Begränsningar som gjorts för studien är valet om inriktning på hanteringen av de ensamkommande barn som anlände till Sverige under hösten 2015. Studien kommer att baseras på kunskap inhämtad från socialarbetarna som möter de ensamkommande barnen. Intervjuer har utförts med socialsekreterare för ensamkommande barn och boendepersonal på HVB, hem för vård och boende, för ensamkommande barn. Socialarbetarna har varit en del av det mottagande av ensamkommande barn som skett under hösten 2015 och har fått deras upplevelser berättade för sig. Uppsatsen får således ett *mesoperspektiv*, dvs. beskriver det sociala arbetet och hanteringen av de ensamkommande barnen på en mellannivå mellan de svenska myndigheternas regelverk och klienten. Fokus kommer vara i hur de svenska myndigheterna agerade genom rådande politik men också av regeringen underordnade tjänstemän, socialarbetare hanterade de ensamkommande barnen i sitt vardagliga arbete under hösten 2015.

2. Bakgrund

För att ge en bakgrund till hanteringen av de ensamkommande barnen och hur situationen såg ut för socialarbetare under hösten 2015 beskriver detta kapitel de ensamkommande barnen och hur migrationsprocessen ordnas. Det beskrivs även hur Sveriges flyktingpolitik förändrats samt hur förändringarna hösten 2015 indirekt har påverkat det sociala arbetet som fördes med de ensamkommande barnen.

2.1 Ensamkommande barn

Ett ensamkommande barn är en person under 18 år som anländer ensamt utan en vuxen till landet och som saknar andra vuxna vid tidpunkten som det söker asyl (Ds 2011:34). Den legala tillämpningen för ensamkommande återfinns i LMA, I lagen (1994:137) om mottagandet av asylsökande m.fl. Främsta orsaken till ensamkommande barns flykt ligger i pågående inbördeskrig i hemlandet. Övriga skäl tar sig uttryck i politisk instabilitet och fattigdom (Ehn 2000). Många av de som valt att fly har familjemedlemmar som fängslats, deporterats, mördats eller har själva blivit utsatta för tvångsrekrytering som barnsoldater.(ibid.) De ensamkommande barnen tar sig till Sverige via olika vägar, många tar hjälp av flyktingsmugglare andra flyr med båtar över medelhavet. Många barn omkommer under flykten till följd av drunkning, uttorkning, tillfångatas eller mördas. En del av barnen reser med familj, syskon eller släkting andra med någon för dem obekant vuxen där de skiljs åt vid gränsen (Migrationsverket 2015).

2.1.2 Asyl

De bestämmelser som rör asylprocessen och rätten till asyl återfinns i utlänningslagen (2005:716). Du kan få asyl i Sverige på 3 olika grunder: 1) *Flykting*, person som flytt till följd av fara för trakasserier pga av ras, religion, nationalitet eller politisk åsikt och som inte kan eller vill återvända. Det som särskiljer Sverige från FN:s konvention är att det finns ett tillägg om att du kan få flyktingstatus på grund av kön eller sexuell läggning. 2) *Övriga skyddsbehövande* behöver skydd undan yttre/inre konflikt, politisk instabilitet, konflikter emellan befolkningsgrupper som inte räcker till yrkan på väpnad konflikt i hemlandet och som känner välgrundad fruktan för att utsättas för övergrepp. 3) *Synnerligen ömmande skyddsbehov* kan ta sig i uttryck i hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situationen i hemlandet beaktas (Migrationsverket 2015). Det är Migrationsverket som är ansvarigt för att pröva ansökningar om asyl. Migrationsverket får sitt uppdrag från riksdag och regering, som lägger fram den svenska asyl- och migrationspolitiken. De anställda på migrationsverket

måste besitta kunskaper om barns behov för att kunna intervjua, utreda och handlägga asylärendena (Socialstyrelsen 2013). Kommunen erbjuder i enlighet med socialtjänstlagen ett ensamkommande barn ett tillfälligt boende när det söker asyl. Migrationsverket anvisar genast en kommun när ett barn ansökt. Genom anvisningen blir kommunen ansvarig för omhändertagandet av barnet.(ibid.)

5 juni 2015 fanns överenskommelser tecknade med 290 kommuner om totalt 9100 platser av vilka 4085 platser ska vara disponibla för asylsökande ensamkommande barn (Migrationsverket 2015). En plats är efter avtal en juridisk plats utan förbindelse till ett specifikt boende eller sängplats. När anvisningar görs är kommunens måluppfyllelse i relation till fördelningstalet grundläggande. Den kommun som ligger längst ifrån sitt fördelningstal får barn anvisade till sig först. Det är viktigt att kommunerna kontinuerligt rapporterar in lediga platser till verket.(ibid.) Migrationsverket anvisar asylsökande ensamkommande barn i 4 steg. De fyra olika stegen har tagits fram i samarbete med länsstyrelserna, i kommunikation med Socialstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting (SKL) samt i somliga discipliner med barnombudsmannen. En avvikelse är s.k. utvidgade anvisningar, där migrationsverket anvisar oavsett om kommunen har en överenskommelse om att ta emot ensamkommande eller inte. Anvisning utifrån 4 steg: 1) Barnet anvisas till kommun med anknytning. 2) Till kommun som anmält ledig plats, med överenskommelse. 3) Till kommun som a) saknar överenskommelse. b) har överenskommelse, men mottagande till platser inte startat. c) har överenskommelse, men de överenskomna asylplatserna är färre än kommunens fördelningstal. 4) Till alla kommuner i en likfördelad ordning.

2.1.3 Situationen hösten 2015

Av de ensamkommande barn som anlände under hösten 2015, var majoriteten av dem i åldern 14-17 år och pojkar mestadels från Afghanistan, men också från Syrien, Eritrea och Somalia (Migrationsverket 2015). Till den 21 juni 2015 hade 4040 ensamkommande barn sökt asyl under 2015, handläggningstiden var då 185 dagar och 90 % av de asylsökande beviljades PUT, permanent uppehållstillstånd.(ibid.) Under hösten ökade antalet ensamkommande barn radikalt och i slutet av året hade 35 369 migrerat och arbetsprocesserna förlängts till 18 månader.(ibid.)

2.2. Svensk flyktingpolitik

Den svenska invandrapolitiken grundlades på 1970 talet, under välfärdsstatens glansdagar, när den svenska industrin blomstrar. Detta ger en förklaring till varför Sverige valt aktivt stöd som politisk strategi, formulerat i målen: ”jämlighet, valfrihet och samverkan” (Alsmark et al 2007). Invandrarna skulle ha rätt att bevara sin kultur och staten skulle också aktivt stödja minoriteternas kulturbevarande. Under hela 1990 talet hade den offentliga debatten i Sverige av och till behandlat flyktings- och invandrapolitiken med dess medförda konsekvenser för det svenska samhället för att 1997 nå sin höjdpunkt (Persson & Arvidsson 2011). Det som fick fart på diskussionen var en artikel som belyste hur man kunde tro att mångkulturalism skulle vara berikande för vårt land då man historiskt sett att det lett till grava problem som ekonomisk nedgång och samhällets minskade förmåga att integrera och homogenisera.(ibid.) I artikeln i *Dagens nyheter* 5 maj 1997 hävdar Kajsa Ekholm Friedman att invandringen och mångetniciteten leder till Sveriges sönderfall: ”Vi behöver tala öppet om det som trycker, både hur det ska bli med den fortsatta invandringen och hur vi ska reda upp de problem som mångetniciteten försatt oss i.” I artikeln vidhåller hon att det är inget originellt att en stor invandring av folkgrupper med annan etnisk identitet och kulturtraditioner genererar sociala spänningar, när majoritetssamhället möter minoriteter äger en viss ömsesidig anpassning rum. Än idag är det offentliga samtalet kring mångetnicitetens problematik nästintill densamma fastän att 20 år passerat. Bilden av Sverige som land som Sverige velat förmedla till omvärlden är att det är tolerant mot främlingar och flyktingar, ett kulturellt pluralistiskt samhälle som försvarar de mänskliga rättigheterna samt att i det svenska samhället lever sida vid sida i samförstånd och samexistens.(ibid.)

2.2.1 Förändring i flyktingpolitiken

Socialdemokraternas politiska hegemoni i Sverige kan ses som en viktig del, där ideologin genomsyrat många områden i samhället. Särskilt tydligt har detta observerats i svensk migration- och integrationspolitik (Alsmark et al 2007). Sverige har en bakgrund med den starka staten som backats upp rent politiskt av halva befolkningen som vid varje val sedan 1930 talet gett sittande regering sitt stöd tills 2006 när vinsten tillföll de borgerliga.(ibid.) I Sverige har den rådande ideologin varit att genom att lära sig något om människor kan man också planera för deras bästa s.k. social ingenjörskonst vilket präglat Sverige.(ibid.) Genom att anlägga en vetenskaplig syn på samhället skapas en tro på att staten genom utredningar, planering och centraliserad organisation kan omforma samhället i önskad riktning. Det har lett till att folket har relativt stor tilltro till samhällelig kontroll utövad genom kollektiva

institutioner, som staten, kommunerna och de stora folkliga organisationerna. Ett sådant synsätt gör politikerna de upplysta tolkarna av folkets vilja.(ibid.) Stora förändringar har skett i politiken det senaste årtiondet. De borgerliga kom till makten 2006, i de politiska valen efter det har man sett hur det svenska folket allt mer sympatiserat med partier som vill bevara vårt kulturarv men som också förknippats med främlingsfientlighet och 2010 kom sverigedemokraterna för första gången in i riksdagen, vilket lett till att andra partier slagit sig samman för att kunna behålla sin plats i riksdagen (Sveriges riksdag 2016). Detta talar för hur det svängt i flyktingpolitiken det senaste årtiondet. S och MP och de fyra allianspartierna slogs samman den 23 oktober för att göra upp om flyktingpolitiken i vad som ska komma att kallas migrationsuppställningen. Uppställningen presenterade 21 punkter som ska göra att färre flyktingar söker sig till Sverige, samtliga åtgärder för att göra Sverige till ett mindre intressant val. Sedan hösten 2015s flyktingström av ensamkommande barn har svensk flyktingpolitik vidtagit en rad åtgärder. Dessa har bestått utav: gränskontroller, tillfälliga uppehållstillstånd, begränsade möjligheter att få uppehållstillstånd för familjer att återförenas i Sverige.(ibid.) Sverige har aktivt gått emot en mer restriktiv flyktingpolitik. Historiskt sett har Sverige tagit emot många flyktingar i jämförelse med andra västländer. Idag är Sverige ett föregångsland inte i att ta emot asylsökande, utan i att definiera bort deras skyddsbehov och lämna över dem till andra länder (Vestin 2007). Sanna Vestin (2007) menar att ansvaret för utvecklingen inte främst ligger hos handläggarna på Migrationsverket utan på regeringen och deras politiskt fattade beslut. Det sociala arbetet präglas starkt av politiken då arbetet till stor del är reglerat av lagstiftning som är resultat av politiska beslut (Svensson et al. 2007). Då socialt arbete är en politisk fråga är det även en ideologisk och i och med detta även en normativ. Förändringar sker politiskt vilket även påverkar det sociala arbetet. Författaren hävdar att som alternativ till att avvisa det som ägt rum under vissa tider och sammanhang, kan vi dra nytta av att se till vilken inverkan nutiden har på oss i det sociala arbetet som förs. Det jag som socialarbetare gör idag, skulle jag göra det i en annan kontext? Det är en svår fråga, men det är en nödvändighet att förstå att vi är produkter av vårt sammanhang men att vi har möjlighet att påverka vår nutid.(ibid.) I mötet med det ensamkommande barnet har socialarbetaren ett handlingsutrymme dvs professionen lyder under en ramlag, socialtjänstlagen. Storleken på det handlingsutrymme socialarbetaren förfogar över är delvis format av organisationens uppdrag men också av rutiner, professionella tolkningar och individuella faktorer hos socialarbetaren och klient och interaktionen dem emellan. Socialarbetarens frihet och ansvar ligger i hur man hanterar det utrymme som ges (Svensson et al 2010).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer det presenteras vad som redan skrivits i tidigare forskning över ensamkommande barn, kultur, handlingsutrymme och flyktingpolitik. Några begrepp: *Identitet*, *vardagsliv* och *världsbild* kommer presenteras för att ge en ingång till det undersökta.

3.1 Litteratursökning

För att se vad som tidigare ha skrivits och forskats på över ämnet ensamkommande barn, socialt arbete med ensamkommande och handlingsutrymme i det sociala arbetet med ensamkommande barn valde jag att söka i bibliotekskataloger och Lunds universitets sökmotor Lubsearch likt väl sökmototorn google scholar. Det finns mycket skrivet över ämnet ensamkommande och flyktingpolitik, men över flyktingströmmen hösten 2015 med de ensamkommande barnen och dess hantering är underlaget nästintill obefintligt. Den debatt som funnits kring ensamkommande, de gränsstängningar och den anstorm det inneburit för socialt arbete har gjort att studien blivit än mer intressant att åstadkomma, då de som arbetar med de ensamkommande i direktkontakt får komma till tals och bidra med ny kunskap och infallsvinklar på hur den svenska migrationspolitiken agerat samt vilka de upplevde blev effekterna. Då studien baseras på en lägesbild av hösten 2015 och regleringar har jag använt mig av migrationsverkets statistik och forskning då migrationsverket utför och hanterar stor del av arbetet med ensamkommande barn samt socialstyrelsens forskningsrapporter. För att förklara kultur då det har stor del i mötet mellan det ensamkommande barnet och socialarbetaren kommer nedan att beskrivas några centrala begrepp.

Sökord: ensamkommande barn, flyktingpolitik, socialt arbete med ensamkommande barn, handlingsutrymme.

3.2 Mötet flykting – myndighet och de kulturella betingelserna

Begreppet *vardag* beskriver det välbekanta som fenomen, vilket är ett nyckelbegrepp i flyktingarnas möte med Sverige (Ehn 2000). De insikter och förhållningssätt som skapats i tidigare vardagsrutiner blir svåra att överföra till de nya sammanhangen i mötet med det nya landet, som man inte har kännedom om eller man inte är en självklar del utav. När det gamla vardagslivet inte längre finns kvar försätts en människa i situationer som inte bekräftar hennes föreställning om vem hon är, de gensvar som styrker hennes känsla av *identitet* (Ehn 2000). Människor gör specifika erfarenheter beroende på var i världen de lever. Det är dessa

erfarenheter som ligger till grund för deras förväntningar och föreställningar när de kommer till ett annat samhälle. Människor förklarar och har förståelse om samhällets och det sociala livets uppbyggnad utifrån hemlandets kulturella värderingar och sociala hierarkier.(ibid.)

När flyktingar som Ehn intervjuat berättar om sina upplevelser av de första åren i Sverige utifrån de kontakter de haft med förläggningar, arbetsförmedling och socialsekreterare framgår det att de förlorade sina invanda vanor som har samband med känslor av samhörighet med andra. Det som sker i mänsklig samvaro, vad som förmedlas i möten med andra är vad som är väsentligt för uppfattningen om vem man är.(ibid.) De liv man tidigare valt t.ex. studier, yrken, livsstil har skapats ur vardagslivets självklara vanor och oreflekterade synsätt.(ibid.) I Sverige har man förhållningssätt som utgår från individen. Flyktingar som kommer till Sverige däremot har ofta andra tankesätt, förhållningssätt och en *världsbild* som utgår ifrån sammanhållning, kollektivism och moraliskt ansvar för varandra.(ibid.) Många flyktingar har gett uttryck för i mötet med Sverige att ”det är bättre om jag kan bli mer individualist”. Begreppen kultur och identitet är i ett konstruktivistiskt perspektiv, flexibla begrepp som är beroende av situationerna, under ständig uppbyggnad och i ständig förändring. Hur människor handlar i konkreta situationer, hur de använder kulturellt givna tanke- och handlingsmönster i mötet med andra människor och nya situationer. Med detta perspektiv problematiseras *identiteten* ofta i mötet med främmande vanor och förhållningssätt.(ibid.) Ehn (2000) menar att för att kunna göra något åt hanteringen är det viktigt att ha kunskap om de *kulturbundna olikheterna* för att kunna agera.

3.3 Strukturella förutsättningar

I en rapport från socialstyrelsen (2016) konstateras hur de strukturella förändringarna påverkade det sociala arbetet som ägde rum med de ensamkommande barnen hösten 2015. I januari 2016 fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att analysera konsekvenserna för socialtjänsten med tanke på hur socialtjänsten hade blivit påverkat av höstens flyktingssituation och det ökade antalet ensamkommande barn. Analysen visade på den mycket ansträngda situation som rådde hösten 2015 och in i början av 2016 och hur kommunerna hade svårigheter att hantera situationen.(ibid.) Orsaken till detta var det höga antal ensamkommande barn som socialtjänsten fick anvisade till sig. Höstens flyktingssituation med ensamkommande barn gjorde att även kommuner som inte hade överenskommelser om ett mottagande blev tvungna att ta emot. Socialstyrelsens rapport bygger på intervjuer med IFO- chefer, chefer för individ och familjeomsorg, vid 52

kommuner i Sverige som uppgav att de blivit kritiskt eller allvarligt påverkade av flyktingsituationen med ensamkommande barn.(ibid.) I intervjuerna uppgavs att kommunerna hade svårigheter att följa lagstiftningen vad det gäller 14 kap 1§ i socialtjänstlagen, vilket bidrog till att under 1 okt - 15 januari inkom 66 stycken Lex Sarah anmälningar, anmälningar om missförhållanden eller risk för missförhållanden i sin verksamhet, till IVO, inspektionen för vård och omsorg. Rapporten visar att kommunerna kände sig handfallna av det stora antalet ensamkommande barn som mottogs.(ibid.) Det rådde brist på placeringsalternativen familjehem och HVB, vilket ledde till att kommuner tvingades öppna upp egna HVB hem samt placera i andra kommuner än i den anvisade. Att placera i andra kommuner gjorde att socialsekreterare fick spendera mycket tid på resor för att utreda barnet. I handläggningen av de ensamkommande barnen kunde inte anmälningar om oro prioriteras och arbetet kunde inte alltid säkerställas. Personalsituationen var också kritisk, socialsekreterare sa upp sig till följd av arbetsbelastning och sjukskrivningar ökade, där rådde stora svårigheter att anställa och hitta vikarier med lämplig kompetens. IFO cheferna vittnar om hur de i det sociala arbetet dagligen fann lösningar till svåra problem, t ex att lösa boende och finna godemän då de var en bristvara. Kommunerna hade svårt att uppfylla lag och föreskrifter i arbetet med de ensamkommande barnen. Rapporten visade att som särskilt oroväckande var också att socialsekreteraren inte hann med att träffa barnet och inte ha med tolk i samtalet. Det sociala arbetet brast i skyddsbedömningar och förhandsbedömningar och tidsbristen påverkade kvalitén i utredningarna. I en uppföljning gjord med IFO cheferna i februari 2016 uppgav de att situationen blivit något bättre och att när tillströmningen avtagit nu påbörjat arbeta ikapp. Hösten 2015s flyktingssituation påverkade också andra delar inom IFO när det var som värst, andra avdelningar fick släppa sina arbetsuppgifter för att bistå i arbetet med de ensamkommande. Effekten av höstens 2015s flyktingsituation med ensamkommande barn bestod av att kommunerna inte hade beredskap, arbetsbelastningen var hög, utmaningarna ansågs vara många och stora. Stora ansträngningar fick göras för att lösa ”tak över huvudet” Situationen hade en påverkan på andra verksamheter, socialtjänsten hade inte tidigare mottagit eller mött denna problematik.(ibid.)

3.4 Handlingsutrymme

Artikeln *Att prioritera i socialtjänsten- om kommunalhandlingsutrymme och beslutsfattande* av Marie Wörlén (Socialvetenskaplig tidskrift nr 1, 2010) visar att det råder skilda meningar politiskt om hur en ändamålsenlig, produktiv och rättvis offentlig verksamhet skall bedrivas. Studien undersöker vilka omständigheter som kan ha en inverkan på prioriteringar,

beslutsfattande samt hur socialarbetare och politiker uppfattar sin egen inverkan på besluten. De prioriteringar som görs i offentlig verksamhet bottenar i vilka föreställningar om vilka behov som förekommer, vilken legitimitet dessa ges och vilka insatser som finns att tillgå.(ibid.) Socialarbetare och politikernas arbete med prioriteringar förutsätter ett hänsynstagande till lagstiftning och riktlinjer. Socialtjänstens verksamhet styrs av en ramlag, socialtjänstlagen, vilket ger råd om hur prioriteringar bör göras men lagen är inte alltid enkel att förverkliga i faktiska beslut.(ibid.) Socialtjänstlagen ger kommunerna i uppgift att bedriva en verksamhet utan konkreta uppdrag i vilken utsträckning eller till vilken kvalitet. Andra riktlinjer har därmed tillkommit t ex barnkonventionen som implementerades i svensk lagstiftning 1990, vilket fastslår att barns bästa alltid skall komma främst.(ibid.)Prioriteringar handlar om beslutsfattande. Flertalet beslut inom socialtjänsten tas till stor del på tjänstemannanivå, via s.k. delegationsbeslut. Socialarbetare är s.k. gräsrotsbyråkrater, vilket medför ett handlingsutrymme att avgöra vem som har rätt till hjälp och i hur stor utsträckning. Socialtjänsten är ändå en lagstyrd verksamhet vilket gör att socialarbetarens handlingsfrihet inte är gränslös.(ibid.)

Sveriges kommuner är autonoma och ges beslutanderätt från staten.(ibid.) Varje kommun har sin egen målsättning för verksamheten vilket genererar skillnader i tillgänglighet och service. Vilka förutsättningar socialarbetare har för sina beslut blir i och med detta betydelsefullt för prioriteringarna. Många av tjänstemännen upplever att deras arbetsuppgifter innehåller motstridiga krav. De lagar som skall styra socialtjänsten är i huvudsak av ramlagskaraktär vilket ger kommunerna och tjänstemännen i stor omfattning ett betydande handlingsutrymme.(ibid.) Paradoxen lagstyrning–professionellt handlingsutrymme återspeglas i hög grad i de svar som tjänstemännen ger, där de å ena sidan bekräftar en betydande frihet, men å andra sidan lutar sig mycket mot lagstiftningen i sina beslutsfattanden. Denna motsättning är troligen grunden till de svårigheter som präglar beslutsprocessen. Det är politikerna i kommunerna som har till uppgift att tilldela resurser, formulera mål och riktlinjer för socialtjänsten. Socialarbetarna har i sin tur som arbetsuppgift att omsätta dessa i organisationen.(ibid.)

3.5 Socialt arbete med ensamkommande barn

I socialtjänstens arbete med ensamkommande barn har Ravi Kohli (2006) definierat svårigheten för socialarbetare att förhålla sig till sin roll som handläggare och utreda barnets behov och inte utreda barnets asylskäl. En annan svårighet Kohli definierar är att de

ensamkommande barnen har svårt att hålla isär myndighetspersoner. Detta utgör ett hinder i mötet emellan socialarbetare och det ensamkommande barnet då det bidrar till att barnen är tysta kring sina erfarenheter i rädsla för att bli bedömda utifrån asylgrunder. Ges barnen möjlighet till att få förtroendefulla relationer med sina omsorgspersoner och sin socialsekreterare, boendepersonal eller sin god man kan barnet våga berätta mer om sitt liv. Kohli (2006) har också fastställt tre betydelsefulla faktorer som inverkar på de ensamkommande barnens mående på lång sikt: trygghet, tillhörighet och succés.

Trygghetsfaktorn innebär att det ensamkommande barnet behöver känna sig trygg och befinna sig i en skyddad miljö eller om barnet lider av smärtsamma minnen från förr eller osäkerhet kring sin framtid. *Tillhörighet* innebär att få känna sig delaktig och ha inflytande i nya sammanhang och om barnet ges chansen till att återuppta kontakten med anhöriga. *Succés* om i fall att det ensamkommande barnets lyckas få permanent uppehållstillstånd och skapa sig förutsättningar för utbildning och ett gott liv. Kohli menar även att samhällets stödinsatser ska ge barnen förutsättningar för att kunna utbilda sig och leva ett tryggt liv. Ensamkommande barn är i behov av att vara delaktiga i sin planering och inte enbart ses som barn som fallit offer för olyckliga omständigheter. Det kräver dock att ett mottagningssystem lyssnar in deras tankar, önskemål och vad de själva anser sig vara sina utmaningar och behov samt funderingar kring t.ex. religion och kultur. Att engagera viktiga personer i barnens nätverk på andra platser är också av vikt för att ge de ensamkommande en känsla av sammanhang.(ibid.)

Sammantaget visar studierna, att där var en stor påverkan av flyktingströmmen av ensamkommande barn som kom hösten 2015 för kommunerna och socialarbetarna och inte minst för de ensamkommande. Vad som visat sig vara viktigt i det sociala arbetet med de ensamkommande är att som socialarbetare ta hänsyn till andra behov än de grundläggande, så som dilemmat att ett ensamkommande barn ofta har många vuxna kring sig men ingen ytterst ansvarig. Av betydelse är också goda relationer till människor i deras omgivning och att de har ett större behov av emotionellt stöd av den anledningen (Socialstyrelsens rapport 2013). Framgång i socialt arbete med de ensamkommande barnen ligger i att stötta upp dem och se till att de omges av betydelsefulla vuxna. Handläggningen behöver också utformas något annorlunda av de ensamkommande barnen då socialarbetaren i sin bedömning behöver ta hänsyn till andra aspekter i denna målgrupp än andra barn.(ibid.)

4. Teori

Detta avsnitt presenterar de glasögon som använts på studiens empiri. Nedan kommer två olika teorier presenteras som speglar några av de olika uppfattningar som förekommer av hanteringen av de ensamkommande barnen hösten 2015. Dessa två teorier är ”top down”- ”bottom up” och systemteori. Detta för att belysa hur socialsekreterare och tjänstemän kan förstå beslutsfattande och hur det implementeras. Handlingsutrymmet i socialt arbete åskådliggörs likaså i bemötandet av de ensamkommande barnen.

4.1 ”Top down – bottom-up”

Det förekommer två skilda perspektiv på implementering dvs hur beslut förverkligas vilka är ”top-down” respektive ”bottom up”. ”Top-down” har sitt utgångsläge i beslutsfattarnas ändamål medan ”bottom- up” har som utgångspunkt tjänstemännens agerande. Sannerstedt (2001) hävdar utifrån Michael Lipskys teori om närbyråkrater att det är tjänstemännen med deras innehav av handlingsutrymme i sin funktion som är de faktiska beslutsfattarna när det kommer till beslut gällande klienten, inte politikerna. Utifrån Lipskys teori är det väsentliga för att de politiskt utformade besluten ska få genomslag att de fattas på organisationens lägsta nivå.(ibid.) Beslut som tas långt ner i hierarkin beträffande klienten utgör inte hinder för politiker utan en tillgång när det kommer till professionellt arbete med människor eftersom socialarbetaren är den som möter klienten. Befintlig litteratur över policyprocesser har benägenhet att koncentrera sig på politiken med ett godtagande om att implementering framför allt sker enligt en ”top-down” med en hierarkisk process. Fastän att ”top down” perspektivet kan bedömas som orealistiskt och i forskningen som föråldrat, så har denna uppfattning hos många beslutsfattare kvarstått (Löfgren 2012). De rent erfarenhetsmässiga argumenten motsäger föreställningen om en övergripande implementeringsmodell som förklaringsmodell till hur det sociala arbetet ter sig i praktiken. Då avvikelser enkelt kan urskiljas i den svenska politiken t.ex. då svenska myndigheter agerar dualistiskt i sitt styrande, då det finns en märkbar gräns emellan den politiska och den administrativa nivån. Gränsen och avvikelserna framgår av förbudet i grundlagen mot ministerstyre men även av förvaltningar som i stor omfattning arbetar självständigt i relation till departementen och regeringen.(ibid.)

4.2 Systemteori

Immanuel Kant var den förste att presentera begreppet system där man tänkte sig en organism som om den vore ett system. System är alltså ett antagande om att organismen är en helhet av

delarna som interagerar på ett självorganiserande sätt (Ahrenfelt 2001). Ett system kan bestå av en cell, en person, en organisation eller ett land. Det är betraktaren som avgränsar det iakttagna systemet och därmed ger det definition.(ibid.) System kan definieras som en mängd delar med relationer mellan dessa som dess signalement. Systemet består av delar men det är relationerna som håller ihop systemet och ger det helheten.(ibid.) Systemteori är generellt användbar för olika system och för att se på organisationen som beståndsdelar med relationer, funktioner, i dess kontext och med kognitiva mönster.(ibid.) Systemtänkande innebär att ta avstånd från att tänka i linjära orsaksförhållanden utan uppmärksammar istället ömsesidiga beroenden, tillstånd och utvecklingar som utgår från ett cirkulärt eller spiralförmigt tänk (Öqvist 2008). I systemtänkande är den ömsesidiga påverkan mellan individ och dess omvärld det viktiga och i centrum för tänket är nuläget, istället för ett linjärt tänkande som betraktar ett handlande tillbaka i tiden för att finna dess upphov. I överensstämmelse med idén med autopoiesis, att ett system är självreglerande och därmed skapar sina egna förutsättningar för liv, baserat på sin omvärld så förekommer kommunikation tack vare relationen till andra kommunikatörer (Saidl & Becker 2006).

För att organisationer som system ska kunna byggas upp och drivas krävs omfattande grunder för deras verksamhet (Hoverstadt 2010). Organisationer existerar för att de klarar av att göra saker som inte en individ ensamt klarar pga. av uppgiftens svårighet. Organisationer utmärker sig av att dess beståndsdelar blir en helhet vars respons stödjer och underhåller delarna. Varje organisation antas ha tre saker att uppfylla: nå mål, bevara den inre strukturen och rätta sig efter omvärlden (Arenfeldt 2001). När man tittar på organisationer ur ett systemteoretiskt perspektiv undersöker man dem som sociala system. Systemteori betraktar organisationer som autonoma som avskiljer sig från omvärlden (Saidl & Becker 2006). Luhmann uttrycker intresse för de kognitiva strukturerna hos organisationer, det är detta som frambringar det säregna för organisationen.(ibid.) Det som särskiljer organisationen från omgivningen är att organisationen producerar beslut vilket förutsätter dess sammanhållning. Kommunikationen i en organisation stödjer sig på och återskapas utifrån beslut.(ibid.) Enligt Luhmann är beslut val, vilket innebär att ett beslut är urval av olika alternativ. Ett beslut är inte först fattat för att sedan kommuniceras utan beslut är kommunikation. En organisation är ett beslutssystem där ett beslut kopplas samman med ett annat beslut.(ibid.) I organisationer skapar beslut problem likt i alla kommunikativa system. Beslut innebär alternativ och då ett beslut fattats men inte förankrats i en organisation öppnar det upp för diskussioner för de anställda. Utifrån dessa förutsättningar fungerar ett system endast när strukturer t ex hierarkin och kulturen vuxit fram

som gör verksamheten stabil. Strukturens uppgift är att begränsa möjliga beslut då tänkbara relationer emellan kommunikatörer begränsas (Besio & Pronzini 2011). Inom systemteori finns det olika nivåer, vilket förklarar hur organisationer är uppbyggda och hur kommunikation emellan människor går till. System bygger på relationen till omvärlden, vilket gör att system inte är statiska utan föränderliga. Luhmann (2006) anser således att ett system inte är funktionellt utan en omvärld (Ahrenfelt 2001). I system finns det tre relationsnivåer: Ledarnivå – dvs ledarens samarbete med sina medarbetare. Organisationsnivå - inomorganisatoriska relationerna som förekommer emellan de anställda, avdelningarna eller myndigheter. Kontextnivå – här betraktas idéerna, händelser, information och reella förutsättningar för organisationen således omvärlden och kontakter utanför. Ahrenfelt (2001) framhåller således betydelsen av att ha förståelse för gränssytan nivåerna emellan vars samspelet sker.

Myndigheter påverkas normalt av förändringar såsom förändringar i politiken och i lagstiftning men också till följd av stora flyktingströmmar. I denna studie betraktas de svenska myndigheterna och de förändringar som främst socialt arbete försattes inför hösten 2015 med den flyktingström som kom av ensamkommande barn samt de snabba förändringar som flyktingpolitiken tog. En organisation ur ett systemteoretiskt perspektiv kan med andra ord förklaras som levande, vilket reagerar av både yttre och inre påverkan (Burke 2008). Att se hösten 2015s hantering av ensamkommande barn ur ett systemteoretiskt perspektiv innebär att se till vilken den yttre påverkan blev på organisationerna och för socialarbetarna och vad responsen blev för de ensamkommande barnen, dvs organisationens målgrupp.(ibid.) Som socialarbetare är man försatt i ett dilemma då man verkar för en organisation som sätter vissa ramar samtidigt som detta ska förenas med den ensamkommandes behov, men där innehar socialarbetaren den professionella kunskapen vilket genererar handlingsutrymme (Svensson et al 2010). Storleken på det handlingsutrymme socialarbetaren förfogar över är delvis format av organisationens uppdrag men också av rutiner, professionella tolkningar och individuella faktorer hos socialarbetaren och klient och interaktionen dem emellan. Socialarbetarens frihet och ansvar ligger i hur man hanterar det utrymme som ges.(ibid.) Systemteori har beskyllts för att ge uttryck åt en harmoniserad syn som blundar för motsättningar (Öqvist 2008). Öqvist menar att ett mer rationalistisk sätt att tänka ur vore att se lösningar, vilket innebär att genom att applicera ett vidare synsätt på problemet uppkommer nya perspektiv och handlingsalternativ.(ibid.)

5. Metod

I detta avsnitt kommer jag redogöra för vilken metod och vilket tillvägagångssätt jag haft i min uppsats. Valet av metod motiveras samt metodens förtjänster och dess begränsningar diskuteras. Slutligen diskuteras de etiska överväganden som gjorts för studien.

5.1 Val av metod

För att undersöka mitt syfte och mina frågeställningar har jag valt att använda mig av kvalitativ metod och semistrukturerade intervjuer. Den empiri som framkommit ur de egna berättelserna av hur socialt arbete med ensamkommande barn såg ut hösten 2015 har sammanställts genom denna metod. Kvalitativ metod erbjuder fylligare beskrivningar än kvantitativ metod (Vestin 2007) och en djupare insikt i de frågor som ställt kring hantering och eventuella effekter som båda är frågor av kvalitativ karaktär och framgår ur det egna jagets upplevelse av situationer (Kvale & Brinkmann 2014). För den här studien bedömde jag den kvalitativa metoden vara bättre lämpad för syftet än en kvantitativ då den vill tolka hur individer förstår och uppfattar vår verklighet eftersom det är intervjupersonernas iakttagelseförmåga och perspektiv som är det essentiella (Bryman 2008).

5.2 Urval

Då syftet har varit att uppmärksamma de utmaningar hanteringen av ensamkommande barn hösten 2015 innebar för socialarbetarna och på vilket sätt det sociala arbetet utfördes i hanteringen av de ensamkommande barnen, har det varit relevant att intervjua socialarbetarna som arbetar i direkt kontakt med de ensamkommande barnen. Jag har därför valt att utföra fem intervjuer med tjänstemän för ensamkommande barn i egenskap av tre socialsekreterare samt två boendepersonal som arbetar vid HVB, hem för vård eller boende, för ensamkommande barn. Detta kallas enligt Bryman (2008) för ett målstyrt urval, då de utvalda intervjupersonerna i studien, är valda för deras relevans till ämnet. För att finna intervjupersonerna har jag använt mig av att ta kontakt med socialsekreterare som arbetar med frågor rörande ensamkommande barn samt som arbetade med dessa arbetsuppgifter hösten 2015. Intervjupersonerna har bestått av en man och av fyra kvinnor. Trots detta ser jag inte att könsskillnaderna skulle ha skillnad för svaren de bidragit med då de mönster som kunnat urskiljas från intervjuerna inte skilt sig åt. Intervjupersonerna har samtliga varit verksamma inom Skåne men från två olika kommuner vilket ger en viss begränsning samtidigt som det ger en vidd genom att man uppfattat saker och hanterat saker olika inom de olika kommunerna. Det har varit relativt enkelt för mig att få tag i intervjupersonerna, men

det har varit svårare att få till tider som passar. De intervjupersoner jag valt att använda mig av kan även sägas vara gjorda av ett bekvämlighetsurval då intervjupersoner som funnits tillgängliga har använts.(ibid.) Samtliga intervjupersoner för den här studien har barnkonventionen som grundstruktur för sitt arbete och har i uppdrag att samordna insatser som berör barn och unga. De intervjuade tillfrågades att delta i studien och alla fem responderade positivt.

5.3 Tillvägagångssätt

Tre av fem intervjuer skedde med socialsekreterare som möter de ensamkommande flyktingbarnen i sitt dagliga arbete, två utfördes med personal på boende för ensamkommande barn. Tre av fem intervjupersoner har också tidigare arbetat med ensamkommande som boendepersonal. Intervjuerna gjordes enskilt och tog mellan 45 – 75 minuter att utföra. Jag antecknade samtidigt som frågor ställdes, men lät fokus ligga på den intervjuade och förde utförligare anteckningar efter mötet. Jag inser att där kan finnas betänkligheter kring att man som ensam intervjuare kan gå miste om något som sägs under själva mötet, varav ett avvägande gjordes kring huruvida jag skulle spela in intervjuerna. Jag valde att spela in i fyra av fem fall. I ett av fallen valde jag att inte göra så då det var intervjupersonens önskan. En inspelning kan hämma de svar som ges av den intervjuade (Bryman 2011). Så jag valde att få så sanningsenlig utsaga med risken om att jag kunde förlora någon information.(ibid.) Förberedelser inför intervjuerna har bestått av att ta fram en intervjuguide. Intervjuguiden är utformad med öppna och icke ledande frågor. För att på så sätt ge en så nyanserad bild och så sanningsenlig information som möjligt.(ibid.) Upplevelsen av intervjuerna var att de tyckte sig enklare att utföra än vad jag trott då de intervjuade mer än gärna delade med sig av hur det hade varit under hösten 2015 och deras upplevelse av situationen. Efter att intervjuerna genomförts påbörjades kategoriseringen av empirin. May (2001) beskriver att kategoriseringen måste utgå från studiens syfte, vilket jag ständigt hade i åtanke. För att underlätta kodningen kategoriserades rubriker över det som framhöll intressant. En första kontakt togs via telefon och mail med de intervjupersoner jag hade i åtanke. Det gick ut en förfrågan om personens villighet till att delta i en studie gjord över ensamkommande barn med inriktning på de barn som anlände under hösten 2015 samt hanteringen av dem. Tjänstemännen som deltagit har valts ut då de anses ha inblick i hanteringen av de ensamkommande barnen under hösten 2015. Ett telefonsamtal gjordes till intervjupersonerna varpå ett mer utförlig mejl med information om studien skickades därefter bokades en tid för intervjun.

5.4 Metodens förtjänster och begränsningar

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) produceras kunskap i det sociala samspelet, i en kvalitativ intervju blir kunskapen således till i mötet mellan intervjuaren och dess respondent. Den semistrukturerade intervjuformen medför att tyngdpunkten läggs vid intervjupersonens upplevelser av ett ämne och bygger på att ge undersökningsspersonen så fri beskrivning som möjligt, men det saknas inte vissa grundantaganden.(ibid.) Framställan av data bygger på intervjuarens färdigheter, uppfattningsförmåga och förmågan att bedöma när det gäller ställandet av frågor.(ibid.) De personliga värderingarna hos intervjuaren är en aspekt att ta hänsyn till i alla forskningsmetoder, de semistrukturerade intervjuerna är inte ett undantag. Svårigheter kan ta sig i uttryck av att förhålla sig kritisk till sitt material och det som framkommer i intervjuerna. En annan aspekt som kan ge begränsningar i intervjun är rädslor, den intervjuade kan känna obehag inför intervjun. Varvid en kvantitativ metod istället genom t ex enkäter eller formulärer kan fylla en god funktion och anonymisera vissa svar och även vara en möjlighet till att få fram andra svar då dessa inte behöver komma fram genom ett socialt samspel. Likaså vad som framkommer i en intervju kan också vara baserat på den relation man har till intervjuaren. Dessa är alla aspekter som kan påverka de svar som samlats in.(ibid.) Jag inser att min egen tolkning beroende på mitt sätt att avläsa och uppfatta sätter prägel på intervjuerna, vilket således kan ha påverkat intervjusituationen (Ehn 2000). Mer än de talade orden styr en intervjusituation, mycket av detta är oftast omedvetet och därför svårt att kontrollera. Mina egna uttryck såsom ansiktsuttryck, gester och mitt minspel avslöjar säkerligen mina känslor inför det min intervjuade berättar för mig och i vilken grad det påverkar det vad de berättar för mig vet jag inte. På vilket sätt detta får hen att begränsa, utvidga, förtydliga sitt resonemang eller valet att avstå inför att berätta något kan jag inte veta.(ibid.) Målet med den kvalitativa metoden är att erhålla nyanserade beskrivningar som återger den kvalitativa mångfalden, skillnader och variationer hos ett fenomen. Forskningsintervjuer som metod är inte på något sätt ett neutralt medium utan är påverkat av dess kontext (Kvale & Brinkmann 2014). Samhällsforskaren är en deltagare i den verklighet hon studerar och behöver förhålla sig till åsikter och uppfattningar. Data skapas när verkligheten observeras och registreras. (ibid.) Enligt John Deweys åskådarteori ska verkligheten te sig likadan oavsett vem som observerar den (Johanesson & Tufte 2003).

5.5 Metodologiska överväganden

Organisationer, som i denna studie socialtjänst och HVB boende, förändras ständigt och reagerar oavbrutet på både inre och yttre förändringar. När man betraktar sammansatta

organisationer kan det vara betydelsefullt att se organisationen i sig och dess förutsättningar till interaktion med omvärlden. Systemteori har valts som perspektiv för studien då den fokuserar på hur någonting sker (Öquist 2008). Då studien undersöker vilka eventuella effekter migrationen av de ensamkommande barnen haft hösten 2015 har jag valt att angripa den utifrån kvalitativ forskningsförankring. Intervjuer är berättigade tillvägagångssätt för att finna kunskap utifrån att få de som arbetade och mötte dem som anlände och få deras upplevelser och perspektiv återberättade. Intervjuer är enligt Besio & Pronzini (2011) berättigade metodologiska tillvägagångssätt för att undersöka hur olika organisationer hanterar sin beslutsprocess ur ett systemteoretiskt perspektiv. Vid intervjuerna har upplevelser och tankar hos socialarbetarna och boendepersonal undersökts kring höstens 2015s migration av ensamkommande. I och med att vi människor alla är unika kan intervjuer ge varierande resultat beroende på: vem som medverkar, vart, undersökningens utförande och när den äger rum. Beroende på dessa faktorer kan respondenten ge olika svar.(ibid.) Vad som talar för semistrukturerade intervjuer och kvalitativ metod är ändå att undersökning bör vara så applicerbar som möjligt i verkligheten, varav valet blev att använda dessa.

Vad det gäller reliabilitet och validitet är dessa ofta svåra att tillämpa på kvalitativa intervjuer, då dessa i undantagsfall behandlar mätbara föremål (Bryman 2011). Hänsyn till begreppet validitet dvs att undersöka det som var tänkt att undersökas, har i min studie gjorts genom att se till att mina intervjuer utgår ifrån mina frågeställningar och mitt syfte med studien. Likaså ska den empiri som framkommit inte misstydans. För att öka studiens tillförlitlighet, dvs reabilitet, kontrollerade jag med intervjupersonerna om jag förstått det rätt det de hade berättat för mig genom att återupprepa det jag förstått och ställde dem frågan om det var korrekt i annat fall gavs de möjlighet att korrigera mig.(ibid.) Ytterligare trovärdighet till min studie ges via att den granskas såväl av handledare under studiens gång, vid seminariet av studiekamrater och av examinator, där transparens också ges via att tillvägagångssättet återges (ibid.) Det är av vikt att vara medveten om sina egna föreställningar för att inte påföra dessa till resultatet och ge studien en annan mening eller betydelse än den verkliga. Jag har en viss förförståelse då jag arbetat inom yrkesområdet, detta kan ses som positivt ur den synpunkt att den intervjuade kunde känna att hen pratade med någon som var till viss del insatt samtidigt som det kan ha begränsat intervjupersonen i att tänka att jag redan visste om vissa aspekter. Min tolkning kan således vara färgad.

5.6 Forskningsetiska överväganden

Jag har i denna studie utgått ifrån de etiska forskningskraven (Vetenskapsrådet 2014) och har därför valt att förhålla mig med hänsyn tagen till intervjupersonerna och deras skydd emot oönskad insyn i deras livsförhållanden. Med tanke på ovanstående valde jag likaså att inte intervjua de ensamkommande barnen för att inte utsätta denna redan utsatta grupp som befinner sig i en osäker situation med allt vad det innebär att vara ny i landet, vara barn i sig, att vara utan anhöriga samt att befinna sig under en asylprocess (Ehn 2000). Jag har valt att intervjua socialarbetare bestående av socialsekreterare och boendepersonal på HVB, vilket gör dem till en icke utsatt grupp till skillnad mot de ensamkommande barnen. I enlighet med forskningsetiska principer blev intervjupersonerna informerade om studiens syfte via mail och återigen vid tillfället då vi träffades och har kunnat välja att avbryta sin medverkan när helst de har velat. Hänsyn har också tagits till konfidentialitetskravet, vilket gjort att jag anonymiserat intervjupersonernas namn och tillhörande till vilken kommun har avidentifierats innan det har använts i studien (Vetenskapsrådet 2014). Intervjupersonerna fick också information vid intervjutillfället att det som berättades enbart kom att användas för studiens syfte. Även vid en av intervjuerna valde jag att stänga av bandspelaren då detta var intervjupersonens önskan, då hänsyn togs till att intervjupersonen skulle känna sig bekväm och trygg i situationen.

6. Analys och resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet från intervjuerna och analyseras med hjälp av tidigare forskning och teorierna som framförts i studien. Analysen har delats upp i fyra olika teman: hanteringen hösten 2015 - effekterna för socialt arbete, handlingsutrymme i socialt arbete, kulturella skillnader och flyktingpolitikens inverkan.

6.1 Hanteringen hösten 2015 - effekterna för socialt arbete

Intervjupersonerna fick frågan hur de upplevde det sociala arbetet som fördes med de ensamkommande barnen hösten 2015. Socialarbetarna som medverkade i studien vid de två olika kommunerna beskriver arbetssituationen som rådde under hösten 2015 som kaotisk. Respondent 1 för kommun X beskriver hösten 2015 som:

”Ett kaos, ostrukturerat och arbetet bestod av att släcka bränder. Man går fortfarande med kvasten efter för att sopa undan det som hösten 2015 utgjorde.”

Något kvalitetsarbete upplevde han inte att socialarbetarna utförde under hösten 2015 och än i dag upplever han att där finns utredningar, ärenden, placeringar och annat som fortfarande behöver utredas i efterhand. Under hösten 2015 fick dessa bli liggande och inte ordentligt gjorda t ex de familjehem som man placerade i utan att utreda, dvs att åter prioritera det hösten 2015 skapade (Respondent 1 för kommun X). Uppfattningen av intervjupersonerna i båda kommunerna som ingick i studien var att många var nyanställda men att även de erfarna saknade tillräckliga kunskaper hur målgruppen skulle hanteras i det rådande läget. Osäkerhet rådde många gånger fastän att tjänstemän hade gemensamma regelverk och övergripande riktlinjer att förhålla sig till. Skillnaderna i intervjuerna framstod dock i skillnader mellan kommunerna. I kommun Y där två intervjuer gjordes har det sociala arbetet kommit längre i att ta fram rutiner och riktlinjer menar intervjupersonerna, och i att uppdatera dessa under arbetets gång. Detta har gjort att intervjupersonernas upplevelse av att veta vad som ska göras är större än i kommun X och att det sociala arbetet förberetts genom att färdigställa rutiner och strukturer tills dess att en ny flyktingvåg skulle komma, om så vore fallet. Detta skapar ett större lugn hos medarbetarna likt i vad som skrivs i systemteorin om hierarkiska beslut, att inte nya beslut behöver tas varje gång utan socialarbetaren vet vad som förväntas, vilket skapar ordning (Saidl & Becker). I kommun X å andra sidan är upplevelsen av socialarbetarna att det fortfarande behöver arbetas fram en struktur för hur man ska hantera de ensamkommande barnen. Ur ett systemteoretiskt perspektiv skapar detta oreda om vem och vart beslut fattas vilket också skapar stress hos socialarbetarna (Besio & Pronzini 2011).

Vilket gör att ett nytt beslut behöver tas varenda gång i mötet med de ensamkommande och att kvalitén och bedömningen kan skilja sig åt beroende på handläggare och med det handlingsutrymme socialarbetaren nyttjar i sin bedömning (Sannerstedt 2001). Det som kan urskiljas utifrån intervjuerna är också att ett system, likt i detta fallet kommunen, har sin egen kultur, sin egna struktur för organisationen fungerar och agerar t ex vilka invanda tankar som råder som informella riktlinjer för ärenden (Saidl & Becker 2006). Detta genererar att det görs olika i det sociala arbetet i olika kommuner vad det gäller prioriteringar och i ärenden och i arbetet med de ensamkommande barnen.

Respondenterna för både kommun X och Y uppger att de har sett ett sämre mående hos de ensamkommande barnen till följd av de förlängda asylprocesserna, fler remitteras till barn och ungdomspsykiatri och andra instanser vilket blev ett resultat av de långa köerna till vården. Intervjupersonerna ställer sig också frågan kring vad innebär de för de ensamkommande att bo i ett land två-fyra år för att sen återvända till sin kultur och sitt hemland när en anpassning har skett till Sverige? Då detta kan bli en verklighet av de nya lagar och riktlinjer som införts av flyktingpolitiken. Hur de ensamkommande barnen kommer att tas emot i sitt hemland sen och hur humant det är, är frågor som står obesvarade. Detta är nya regleringar som boendepersonalen, socialsekreterare och myndigheter måste förhålla sig till enligt beslut som fattats hos regeringen enligt ett ”top down” perspektiv (Sannerstedt 2001). Både socialsekreterarna och boendepersonal uppger att de är oroade för hur de nya regleringarna t ex om tillfälliga uppehållstillstånd kommer att påverka barnen och deras mående och i sin tur hur det sociala arbetet ska förhålla sig till den här situationen. Socialarbetarna kan använda sig utav sitt handlingsutrymme och sin rätt till argumentation för det ensamkommande barnets rätt likt ett ”bottom up” perspektiv, men socialarbetarna och boendepersonalen uppger att de i brist på tid många gånger har fått fatta snabbare beslut än de önskat med för lite underlag för att göra en god utredning av barnets behov och placering.

6.2 Handlingsutrymme i socialt arbete

Många av intervjupersonerna var nyanställda under hösten 2015 i kommun X men också i kommun Y och uppger att de saknade tillräckliga kunskaper om målgruppen. Likväl saknade de erfarna också kunskap i den hantering och de nya bedömningarna som utfördes hösten 2015 till följd av den politik som aktuellt fördes med kraftiga förändringar som nådde socialarbetaren och boendepersonal likt ett ”top down” perspektiv (Sannerstedt 2001). Osäkerhet rådde många gånger kring bedömningar och prioriteringar av behov till följd av det pressade läget, fastän att tjänstemän hade gemensamma regelverk och övergripande riktlinjer

att förhålla sig till. De enskilda socialsekreterarna skapade mycket av sitt arbete oavhängigt en struktur och var de reella strukturskaparna likt Lipskys resonemang om ett ”bottom up” perspektiv.(ibid.) Det handlingsutrymme samtliga intervjupersoner erhöll i situationen och hanteringen av de ensamkommande barnen uttrycks som stor och där man skapade sitt arbete i var ny situation (Svensson et al. 2008). I kommun X upplevdes handlingsutrymmet som större till följd av brist på struktur och hierarki och då det rådde tvivel om vem som fattade beslutet ledde detta också till att socialarbetaren kände sig till slut väldigt självgående till att fatta egna beslut för att inte lägga mer arbete på sina kollegor. Respondent 2 för kommun X säger:

”Arbetet lades i knäet på oss, efter ett tag blev man van att fatta egna beslut i ärendena med de ensamkommande då man inte längre ville fråga mer eller utgöra mer jobb för någon annan.”

För att komma till bukt med ett bättre bemötande av målgruppen efterlyser tjänstemännen för båda kommunerna utbildning och kunskap om målgruppen, tydligare struktur och genomarbetat material och tydligare ledning, även om organiseringen av det sociala arbetet skiljde sig åt kommunerna emellan. Likt i systemteorin upplevde intervjupersonerna sin kommun vara sin ”egen värld” sin egen organisation men också i ett förhållande till en yttre värld (Saidl & Becker 2006). Respondent 3 för kommun Y uttrycker det:

”Vi gick in i vår bubbla, det var nästan det enda sättet att hantera det ett tag när de kom så många.”

Ur ett systemteoretiskt perspektiv påvisar detta också på den dualism som råder i Sverige mellan den politiska nivån där lagstiftningen fattas och påverkar den administrativa nivån när det når det sociala arbetet, men att de olika nivåerna ändå hålls åt t ex när socialarbetarna lever i sin ”egen värld” som intervjupersonen uttrycker det för att hantera situationen (Löfgren 2012). Att förhålla sig till en yttre omvärld som ständigt påverkar det sociala arbetet t ex med lagar och regler och samverkan med andra instanser innebär att utföra ett socialt arbete i sin organisation i en växelvis påverkan till den yttre.(ibid.) Detta skapar vidare reflektioner hos intervjupersonerna kring de mycket fria händer och med de många undantag och individuella prövningar som ägde rum vad det gäller behov och placeringar samt vad detta skapade för de ensamkommande barnen. Likt respondent 1 för kommun X uttryckte kring hur de ensamkommande uppfattade detta:

”Killarna (hänvisning till de ensamkommande barnen) hör att man gör olika i olika kommuner och ifrågasätter varför en annan kille har fått något i en annan kommun, de lyssnar in varandra”.

Olika kommuner gör olika beslut och har olika arbetssätt med de ensamkommande barnen och detta gör att den hjälp du får som ensamkommande skiljer sig åt beroende vilken kommun du tillhör. Detta skapar frågor och divergenser. Socialarbetaren behöver en kunskapsbas och säkerhet i sin yrkesroll för att kunna utföra sitt arbete på ett tillfredsställande sätt (Svensson et al 2008). Socialarbetaren behöver också förstå organisationen vars resurser man disponerar. För att kunna utföra ett gott arbete behöver socialarbetaren ha förståelse för vad som händer i mötet med andra människor, vad det innebär att vara klient och vad professionen innebär.(ibid.) Socialt arbete diskuteras ofta som om det hade en bakgrund i ett rationellt och logiskt beteende vilket skulle göra det förståeligt.(ibid.)Vilket skulle innebära att gör man bara rätt så kommer man nå ett korrekt resultat. Tanken är god men människor är olika och socialt arbete är mångskiftande till sin art vilket gör att vid många situationer krävs det att man improviserar.(ibid.) Vilket gör att det är omöjligt att träna in allmängiltiga metoder i socialt arbete. Detta motsäger inte att de improvisationer som behöver göras bygger på erfarenhet och kunskap. Organisationen sätter ramar för professionen men professionen kan också sätta egna och inverka på de organisatoriska. En stark ställning kan flytta på ramar medan en svag profession enkelt kan bli organisationens redskap.(ibid.)

6.3 Kulturella skillnader

Ehn (2000) menar på att för att föra samman folkgrupper med olika kulturer med tillhörande värderingar, skilda språk, historia och religion att människor behöver komma samman i vardagssituationer. Att tillsammans göra erfarenheter i vardagslivet med andra som stärker en någorlunda gemensam uppfattning kring hur saker ska ordnas, detta utesluter givetvis inte förändringar, avvikelser och konflikter.(ibid.) Genomgående i de intervjuer som förts med socialsekreterarna och boendepersonal uppger dem att de tror de ensamkommande barnen har en fördel i deras ålder. Att man som barn anpassas enklare sett ur ett konstruktivistiskt perspektiv, då de hänvisar till att vi är en produkt av vår miljö, varav anpassning och förändring sker enklare hos ett barn. Det som framkommit från intervjuerna är också att tjänstemännen hade sett det som underlättande om de erhöll utbildning för att kunna bemöta målgruppen bättre och arbeta utifrån kulturella skillnader för att på sätt optimera mötet. I att ha kunskap om den andra kulturen för att förstå klientens världsbild samt kunna erbjuda hjälp utifrån hans förståelse av världen (Alsmark et al 2007).

6.3.1 Kulturella skillnader och bemötande

Intervjupersonerna i studien har alla upplevt att kulturella skillnader har haft betydelse för mötet som inträffat mellan socialsekreterare eller boendepersonal och det ensamkommande barnet på mer eller mindre sätt. Likt respondent 2 från kommun Y uttrycker det:

”Det jag försökt förklara för killen (den ensamkommande) är svårt för honom att ta till sig och ny kunskap om hur det fungerar i Sverige.”

Skillnader i kulturer baserat på vart man vuxit upp, har betydelse för den världsbild man har fått med sig över t ex hur ett samhälle fungerar, vilket också försvårar förståelsen för att det fungerar annorlunda på en annan plats (Ehn 2000). Socialsekreterare och boendepersonal har uppgett i intervjuerna att det saknas kunskap hos socialarbetarna och att detta är något de önskar organisationerna ser som ett behov för att kunna utföra ett bättre arbete.

6.4 Flyktingpolitikens inverkan

Politiken har förändrats och idag tagit en restriktiv approach, men gamla traditioner och tankesätt lever kvar som gör det svårare att införa nya idéer (Persson & Arvidsson 2011). Hösten 2015s migration av ensamkommande barn satte flyktingpolitiken på prov och Sverige fick göra åtstramningar, alliansen gick samman för att komma fram med en åtgärdsplan för att göra Sverige till ett mindre attraktivt land att emigrera till. De åtgärder som Sverige vidtagit i syfte att minska invandringen är t.ex. tillfälliga uppehållstillstånd, lagar som försvårar familjeåterförening, m.fl. (Sveriges riksdag 2016). Effekten blev att ett tidigare öppet Sverige med en generös flyktingpolitik fick applicera en mer restriktiv för att kunna hantera situationen.(ibid.). Regeringen fick gå in och bestämma lagar och restriktioner som skulle implementeras i det sociala arbetet med de ensamkommande för att inte skapa en ohållbar situation. Besluten fattades enligt ett ”top down” perspektiv utifrån sett (Sannerstedt 2001), men som socialarbetarna själva upplevde de utifrån intervjuerna var det i varje nytt möte man fattade de verkliga besluten i arbetet med de ensamkommande och en tydlig dualism kan urskiljas på höstens hantering. Å ena sidan rent administrationsmässigt fattas ett beslut högst i hierarkin men de verkliga besluten gällande de ensamkommande och deras behov och placering fattas enligt ett ”bottom up” perspektiv, i mötet med de ensamkommande barnen och inte sällan gjordes anpassade lösningar i vart fall utifrån det handlingsutrymme den enskilde tjänstemannen besatt.(ibid)

De åtgärder som vidtagits i vår flyktingpolitik för att hantera och begränsa invandringen genom nya regleringar om att endast erhålla tillfälliga uppehållstillstånd TUT, kommer bidra

till att fler ensamkommande barn kommer att återvända till sina hemländer och vilka nya arbetsuppgifter detta kommer att ge socialarbetarna får tiden utvisa. Intervjupersonerna upplevde regleringarna t ex om tillfälliga uppehållstillstånd som kom för de ensamkommande som för snabba, besluten befästes inte i den egna kommunen. I mötet med de ensamkommande kände intervjupersonerna att de själva inte hade kännedom om de senaste riktlinjerna och lagarna de löd under och att många gånger resulterade detta i luddiga svar och att man fick återkomma om vad som gällde. Upplevelsen var att man inte gjorde ett kvalificerat arbete bland respondenterna. Också mängden ensamkommande barn som anlände gjorde att man inte hann med, som socialsekreterare 1 för kommun x uttrycker det:

”Jag var ensam om att handlägga de ensamkommande barnen i kommunen i början av året 2015, tills i slutet av året då de ensamkommande hade tredubblats i antal och min chef beslutade sig för att anställa tre till för att hantera situationen. När jag hade det som mest hann jag inte med och mycket av arbetet blev lidande, vi Lex Sarah anmälde det.”

Detta var hur situationen kunde se ut, kommuner anmälde sig själva för att de inte uppfyllde kraven för att det sociala arbetet skulle vara utfört under hösten 2015. Intervjupersonerna uttrycker för båda kommunerna att de ensamkommande kom i kläm och att placeringar gjordes i hast, när det var som värst hann socialsekreteraren inte kontrollera familjehemmen i vissa familjehemsplaceringar utan det skedde ”på löpande band princip”.

6.5 Utmaningarna i helhet

Utmaningar i att bemöta flyktingströmmen av de ensamkommande barnen under hösten 2015 sett ur ett systemteoretiskt perspektiv består utav att klarlägga de svårigheter och problem hanteringen inneburit för socialt arbete och resulterat i. Ett mer rationalistisk sätt att tänka vore att se lösningar, vilket innebär att genom att applicera ett vidare synsätt på problemet uppkommer nya perspektiv och handlingsalternativ (Öquist 2008). Utmaningen består utav att bemöta problematiken på flera plan. Samhället i stort blir påverkat av när stora folkmängder kommer till ett land (Persson & Arvidsson 2011). Personal inom flertalet yrkesområden påverkades t ex i skola, hälso-sjukvård och socialt arbete i takt med den stora flyktingtillströmningen av ensamkommande barn. En annan möjlighet är att utvärdera de insatser man vidtagit och ha ett fortlöpande utvecklingsarbete, vilket regeringen gett socialstyrelsen i uppgift att göra genom att ta fram en analys av hösten 2015s flyktingström. Att applicera ett systemteoretiskt perspektiv på hanteringen av de ensamkommande barnen

gör att man kan se på det utifrån flera nivåer: Ledarnivå – dvs hur ledarens samarbete ser ut med sina medarbetare. Organisationsnivå - inomorganisatoriska relationerna som förekommer emellan de anställda, avdelningarna eller myndigheter, och kontextnivå – här betraktas idéerna, händelser, information och reella förutsättningar för organisationen således omvärlden och kontakter utanför. Ahrenfelt framhåller således betydelsen av att ha förståelse för gränsytan nivåerna emellan vari samspelet sker (2001). De strukturella problemen påverkar det sociala arbetet vilket gör att de ensamkommande barnen påverkas och enligt ett ”top down” perspektiv kan det te sig hopplöst att försöka arbeta i motvind. Trots detta upplevde tjänstemännen som intervjuades att de kunde göra en skillnad i barnens liv genom att utnyttja sitt handlingsutrymme likt Lipsky kallar ”bottom-up” (Sannerstedt 2001). Även om social arbetarna och boendepersonal saknade strukturer för sitt arbete och önskade göra en bättre insats för de ensamkommande barnen utifrån tydligare ramar och direktiv vilket i sin tur också hade genererat bättre kvalitét i bemötandet av de ensamkommande barnen. Socialarbetarna upplevde att de utnyttjade sitt handlingsutrymme för att möta de ensamkommandes behov så långt de kunde i förhållande till arbetssituationen. Vidare består utmaningen för de svenska myndigheterna i att hantera dem man tagit emot, idag råder det personalbrist, förlängda arbetsprocesser till följd av att barnen får lida med psykiskt dåligt mående längre (Socialstyrelsen 2016).

En väg att gå är att exemplifiera vilka effekterna blev av migrationen av ensamkommande hösten 2015 för de svenska myndigheterna, dess tjänstemän socialarbetarna samt för de ensamkommande barnen. Genom att lyssna till socialarbetarnas egna upplevelser och förslag till en bättre hantering. Om man ser socialt arbete ur ett systemperspektiv kan man se hur de olika delarna samverkar, relationer till kollegor och chef, yttre omvärld t ex politik och hur den i sin tur påverkar systemet. Även relationerna man bygger upp till sina klienter och det handlingsutrymme socialarbetaren nyttjar i denna relation påverkar hur det sociala arbetet med ensamkommande ser ut (Kohli 2006). Socialtjänsten eller boende för ensamkommande är likaså en egen värld som fungerar som ett eget system med lagar och normer, men som påverkas av den yttre världen. Men likt Hoverstadt (2010) tar upp så fungerar organisationer pga att det finns betydelsefulla anledningar för dess existens dvs förmår göra saker som inte en individ ensamt klarar.

Alla nivåer har blivit påverkat av migrationen av ensamkommande barn hösten 2015. Blir en del påverkat i systemet påverkar det dem andra, likt en dominoeffekt. Vad som då är viktigt

för att se vilka effekterna blev eller kommer till att bli är att se vilka hinder och möjligheter de finns för den ensamkommande idag i mötet med socialt arbete samt hur de påverkar de andra nivåerna i systemet varpå en analys och utvärdering kan göras för att se dess effekt. Med detta synsätt klargörs att alla nivåerna har en del i som påverkar och påverkas av varandra i ett förbundet system (Ahrenfeldt 2001). Vilket gör att det blir svårt att veta vad som är hönan och vad som är ägget beroende på vilket perspektiv man anlägger då alla delar i systemen samspelar.

7. Sammanfattning och avslutande diskussion

Avsnittet presenterar en kort sammanfattning med svar till de inledande frågorna och studiens syfte samt innehåller en avslutande diskussion.

7.1 Sammanfattning

Hösten 2015s tilltagande flyktingström av ensamkommande barn till Sverige har inneburit stora påfrestningar för svensk flyktingpolitik och socialt arbete. Svensk integrationspolitik har fått fatta många snabba beslut som inneburit en mer restriktiv hållning gentemot invandring. För socialarbetarna har det inneburit arbete som utfördes under stress, utan tydlig struktur och riktlinjer för hur arbetet skulle utföras och med ett stort handlingsutrymme att på eget bevåg utföra många ärendebedömningar och prioriteringar bland ärenden och deras behov i arbetet med de ensamkommande barnen. Socialarbetarnas egna upplevelser var att de inte utförde ett gott arbete som uppfyllde kriterierna för ett fullgott arbete då tidsbristen många gånger gjorde att socialarbetaren inte hade utrymme att träffa barnet vilket är en förutsättning. För de ensamkommande barnen har höstens flyktingström inneburit förlängda asylprocesser, ovisshet, mindre kvalificerat bemötande och längre väntan och ett sämre mående. Vad detta kommer generera för effekter längre fram får tiden utvisa. Sverige och det sociala arbetet står inför utmaningar i att bemöta de ensamkommande barnen, deras behov samt att foga samman dessa med vårt samhälle.

7.2 Avslutande diskussion

Studiens syfte var att beskriva och analysera det sociala arbetet som ägde rum hösten 2015 med de ensamkommande barnen. De snabba beslut som fattats politiskt hösten 2015 är förvånande med de ändringar som vidtagits och hur man valt att hantera den flyktingström av ensamkommande barn som kom. Från att reklamera sig som invandrарvänligt land till att föra en så starkt restriktiv flyktingpolitik. De intervjuer som har förts har gett intressanta perspektiv till hanteringen av de ensamkommande och bidragit till en större förståelse. Min förståelse för att se hur det sociala arbetet hänger ihop i ett sammanhängande system med yttre och inre påverkan samt hur de olika delarna påverkar varandra i ett växelvis samspel har ökat. Handlingsutrymmet socialarbetaren förfogar över har problematiserats, en intressant vinkel är att desto bättre du är insatt i organisationen och ju starkare du är i din position i din yrkesroll desto mer kan du rucka på de organisatoriska gränserna i jämförelse om du är osäker i din yrkesroll innebär att du enkelt kan falla offer för att bli ett verktyg för verksamheten. Den grundläggande kunskapen om att vår världsbild, vår kultur och hur vår identitet skapas

beroende på i vilket sammanhang vi befinner oss i, var en bra påminnelse till att förstå olika kulturer och en ingång till det sociala arbetet med de ensamkommande barnen. Detta kommer jag att ta med mig i mötet med klientelet. Att genom att prata om problemen och kartlägga dem öppnar det också upp för möjligheten att göra något åt dem, vilket jag anser vara den bästa ingången till att nå förändring. Det ska bli spännande att följa arbetet och flyktingpolitiken och hur de tänker att arbetet ska föras framöver med de ensamkommande.

8. Referenslista

Ahrenfelt, B. (2001). Förändring som tillstånd: Att leda förändrings- och utvecklingsarbete i företag och organisationer. Lund: Studentlitteratur.

Alsmark, G., Kallhave, T. & Moldenhawer, B. (2007) *Migration och tillhörighet - Inklusions- och exklusionsprocesser i skandinavien*. Lunds universitet i samarbete med Centrum för Danmarkstudier. Göteborg: Makadam förlag.

Barnkonventionen (uppdaterad 21 januari 2015) hämtad 12 augusti, 2016.
<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/>

Bengtsson, M. (2002). *Stat och kommun i makt(o)balans – en studie av flyktingmottagandet*. Lund: Studentlitteratur.

Besio, C., & Pronzini, A. (2011). Inside organizations and out: Methodological tenets for empirical research inspired by systems theory. *Historical Social Research*.

Brandel, T., Göran Eriksson & Hannes Delling *Svenska Dagbladet* 13 nov, 2015 artikel ”M-hjärta och MP-smärta – så svängde flyktingpolitiken”. Hämtat 10 augusti 2016.
<http://www.svd.se/fran-oppna-hjartan-mot-stangda-granser#sida-11>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Malmö:Liber.

Burke, W. (2008). A Contemporary View of Organization Development. In T. G. Cummings (Ed.), *Handbook of Organization Development*. Los Angeles: SAGE Publications.

Ehn, S. (2000). *Flyktingars möte med Sverige: En studie av flyktingkapets erfarenheter*. CEIFO (Centrum för invandringsforskning). Stockholms universitet.

Hoverstadt, P. (2010). The Viable System Model. In M. Reynolds & S. Holwell (Eds.), *Systems approaches to managing change: A practical guide*. London: Springer.

Howlett, M., & Ramesh, M. (2003). *Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems*. Oxford: University Press.

Johanesson, A. & P. A. Tufte (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

Kohli, Ravi. (2006). *Social Work with Unaccompanied Asylum-Seeking Children*.

Kvale, S. & Svend Brinkmann (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Tredje uppl. Lund: Studentlitteratur.

Löfgren, K. (2012). *Implementeringsforskning- en kunskapsöversikt*. Hämtad 8 augusti, 2016,
[http://www.malmo.se/download/18.d8bc6b31373089f7d9800026367/Karl+L%C3%B6fgren_Implementeringsforskning.p df#search='implementeringsforskning](http://www.malmo.se/download/18.d8bc6b31373089f7d9800026367/Karl+L%C3%B6fgren_Implementeringsforskning.pdf#search='implementeringsforskning)

May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Andra uppl. Lund: studentlitteratur.

Migrationsverket 4 nyhetsbrev 2015 hämtad 12 aug, 2016.
<http://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac3871595cb/1450796890892/Nyhetsbrev+nr+4+2015.pdf>

Persson, H.Å. & Arvidsson H.(2011) *Med kliven tunga- europa, migrationen och integration*. Malmö: Liber.

Saidl, D. & Becker, K.H. (2006). *Organizations as generating and processing systems: Niklas Luhmann´s contribution to organization studies*.

Sannerstedt, A. (2001). *Implementering: Hur politiska beslut genomförs i praktiken*. I B. Rothstein (Red.), *Politik som organisation*. Stockholm: SNS förlag.

Socialstyrelsen (2013). Hämtad 9 mars 2017. *Ensamkommande barn och ungas behov en kartläggning*. <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19276/2013-11-37.pdf>

Socialstyrelsen (2016). Hämtad 9 mars 2017. *Analys av situationen i socialtjänsten- läget hösten 2015 och början av 2016*. <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20209/2016-5-25.pdf>

Svensson,K., (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

[Sveriges riksdag \(2016\) hämtad 14 augusti 2016. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-197](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-197)

Sveriges riksdag (2017) hämtad 24 februari 2017.https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1994137-om-mottagande-av-asylsokande-mfl_sfs-1994-137

Sveriges riksdag (2017) hämtad 24 februari 2017.http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/utlanningslag-2005716_sfs-2005-716-4-152

Vestin, S. (2006). *Flyktningfällan*. Stockholm: Ordfront.

Vetenskapsrådet (2014). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wörlén, M (2010). *Att prioritera i socialtjänsten- om kommunalhandlingsutrymme och beslutsfattande*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 1, 2010.

Öquist, O. (2008). *Systemteori i praktiken: Konsten att lösa problem och nå resultat*. Stockholm: Gothia Förlag

9. Bilaga

Intervjuguide

1. Namn?
2. Yrke?
3. Vem möter du i ditt arbete idag?
4. Hur upplevde du flyktingströmmen av ensamkommande barn under hösten 2015?
5. Vilka effekter tror du att den stora migrationen av ensamkommande barn har för ditt arbete?
6. Vilka skulle du tro blir/ är de stor utmaningarna för att möta de ensamkommande barnen?
 - Kan du se några möjligheter?
 - Kan du se några svårigheter?
7. Hur uppfattar du att rådande politik påverkar ditt arbete idag?
 - Effekter?
 - Begränsningar?
 - Möjligheter?
8. Hur upplever du din arbetsplats struktur/organisering i arbetet med ensamkommande barn?
 - Möjligheter?
 - Begränsningar?
9. Hur upplever du dina arbetsuppgifter med de ensamkommande barnen?
10. Upplever du kulturella kollisioner i ditt arbete? Vilka möjligheter/ svårigheter har detta i ditt arbete?
 - Möjligheter?
 - svårigheter?
11. Hur upplever du ditt handlingsutrymme utifrån organisering/struktur på din arbetsplats?
12. Kan du se någon skillnad i att man kommer hit som ensamkommande barn än som övrig/som kommit av andra skäl? Vad utmärker ekb som flyktinggrupp?
13. Har du några tankar kring underlättandet i hanteringen av ensamkommande barn?